

Minicik ellerde minicik tuşlar,
Can evinden vurdu uykuları.
Köşeli hayaller yerleşti,
Köşeli dünyalara.
İnternet ağında boğuldu rüyalar.

Kuşlar, yine kuruyor gökyüzü sofrasını,
Yıldızlar, yine çağırıyor uçurtmaları.
Sakalını tarayan Aydede,
Masal köşesine kurulmuş,
Çocukları bekliyor...

Kanatların rüyalar,
Delin bulutları bin bir yerinden...
Yeniden başlasın yağmuru
Masal çiçeklerinin.
Yeniden yeşersin
Dudaklarda tebessüm.

Kanatların çocuklar!

Yusuf Dursun
Kuş Yuvası Yüreğim

1. Etkinlik

Okuduğunuz şiirde anlamını bilmediğiniz kelimeler varsa bunları kendi sözlüğünüze kaydediniz. Bu kelimelerin önce anlamlarını tahmin ediniz, sonra anlamlarını Türkçe sözlükten bularak sözlüğünüze yazınız. Bu kelimelerle cümleler kurunuz. Kurduğunuz cümleleri arkadaşlarınıza söyleyiniz.

matlaşmak: Parlak olmayan, donuk duruma gelmek.
Cümlem: Arabanın parlak boyası iyice matlaşmış.

2. Etkinlik

Okuduğunuz metinden hareketle aşağıdaki ifadeleri tamamlayınız.

- Bence “Kanatların Çocuklar” şiirinin ana duygusu:

Teknolojinin gelişmesiyle çocukların yok olan hayallerinin geri gelmesi için duyulan istek.

- Ben olsaydım bu şiire şöyle bir başlık koyardım:

BOĞULMASIN RÜYALAR

Şiirin son bölümünde, çocukların hayal dünyalarının tekrar geri gelmesini ve çocukların eskisi gibi mutlu olmalarını dile getirerek ifade ediyor.

Yapılmıştır. Bilgisayar ekranları köşeli dünyalara benzetilmiştir.

Çocukların özgürce hayal kurmaları gerektiği, bilgisayar başından kalkıp oyun oynamalarını istediği anlaşılıyor.

Metinle ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Eskiye bir özlem olduğu, şiirin hangi bölümlerinden anlaşılmalıdır?
2. "Kuş zamanlı saatler" ifadesiyle şair ne anlatmak istemiştir?
3. Çocuk oyunlarının değiştiği hangi ifadelerle anlatılmaktadır?
4. Şiirde hangi kavramlar karşılaştırılıyor?
5. Şair "oyun" kavramını nasıl ele almıştır?
6. Şair, çocuklarla ilgili umutlarını ve isteklerini şiirin hangi bölümlerinde ve nasıl ifade ediyor?
7. Şiirde benzetme yapılmış mıdır? Örnekler veriniz.
8. "Kanatların çocuklar!" ifadesinden ne anlıyorsunuz?

Şiirin birinci ve ikinci kıtalarından anlaşılmalıdır.

Çocuklar için zamanın kuş gibi uçup giden yani nasıl geçtiği anlaşılmayan bir şey olduğunu anlatmak istemiş olabilir.

"Ansızın, tuşları geldi medeniyetin, / Kuşlar gitti..." ifadelerinden anlaşılmalıdır.

Çocuk oyunları ile bilgisayar oyunları karşılaştırılıyor.

Çocukların hayal dünyalarını güçlendiren bir kavram olarak ele almıştır.

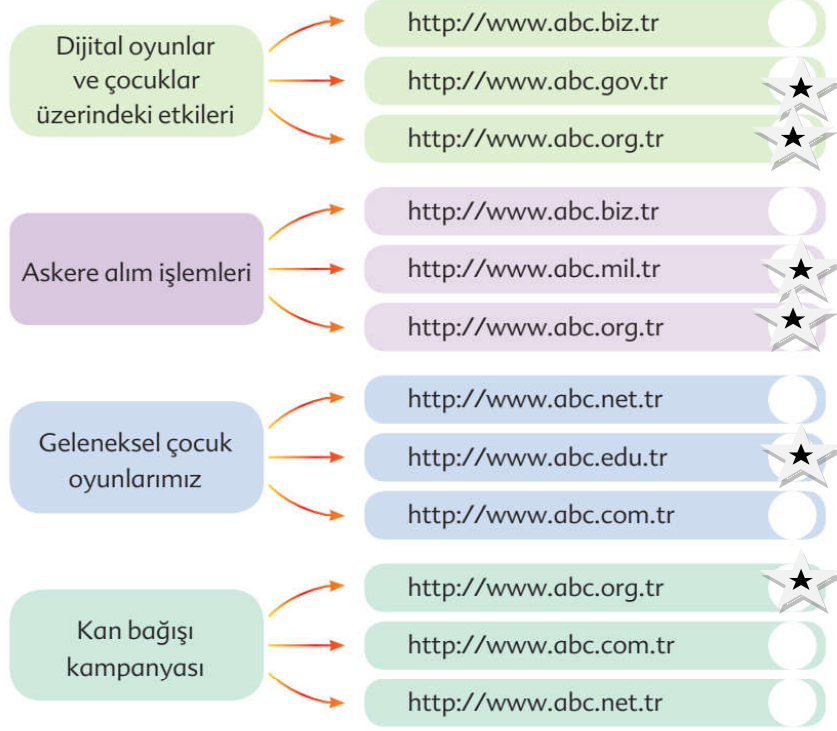
Günlük hayatınızda sıkça karşılaştığınız alt alan adı uzantılarıyla ilgili aşağıdaki tabloyu inceleyiniz.

Alan Adı	İngilizce Açılımı	Niteliği
com	commercial	Gerçek ve tüzel kişiliklerin, esas olarak ticari amaçlı kullanımlarına yönelik alt alan adı uzantısıdır.
edu	education	Yüksek öğretim kurumları için türetilmiş bir alan adı uzantısıdır.
gov	government	Devlet kurum ve kuruluşları için alt alan adı uzantısıdır.
org	organization	Kâr amacı gütmeyen vakıf, dernek, sivil toplum örgütü vb. kuruluşlar ve oluşumlar için alt alan adı uzantısıdır.
mil	military	Askerî kurum ve kuruluşlar için alt alan adı uzantısıdır.
net	network	İngilizce ağ uzantısı anlamına gelen "network" kelimesinin kısaltılmasıyla oluşturulmuş alt alan adı uzantısıdır.
biz	business	Gerçek ve tüzel kişiliklerin esas olarak ticari amaçlı kullanımlarına yönelik alt alan adı uzantısıdır.
info	information	Gerçek ve tüzel kişiliklerin esas olarak ticari amaçlı kullanımlarına yönelik alt alan adı uzantısıdır.

a. Tabloda görüldüğü gibi üniversitelerde edu, devlet kurum ve kuruluşlarında ise genellikle gov uzantılı siteler kullanılır. Sizce bu kurum ve kuruluşlarda ne tür çalışmalar yapılır, ne tür hizmetler verilir?

Üniversitelerde eğitim ve araştırma çalışmaları yapılır, eğitim verilir, yeni bilgiler elde etmek için araştırmalar yapılır. Devlet kurumları devlete hizmet etmek için çalışmalar yapar.

b. Tabloda verilen bilgilerden yola çıkarak aşağıdaki konularda hangi kaynakların diğerlerinden daha güvenilir olduğunu kutucukları işaretleyerek belirleyiniz.

İşaretlediğiniz bilgi kaynaklarının bu konularda neden daha güvenilir olduğunu düşünüyorsunuz? Açıklayınız.

Ticari olmayan, kar amacı gütmeyen bir organizasyona, üniversite ve devlete ait siteler, herhangi bir maddi çıkarları olmadığı için bilgiyi aktarma konusunda daha güvenilirlerdir.

a. Aşağıdaki dizelerde altı çizili ve renkli yazılmış kelimelere dikkat ediniz. Soruları cevaplayınız.

Köşeli dünyalara

İnternet ağında boğuldu rüyalar.

Masal çiçeklerinin

Kuşlar, yine kuruyor gökyüzü sofrasını

Minicik ellerde minicik tuşlar

Köşeli hayaller yerleşti.

• Altı çizili kelimeler hangi varlık, kavram ya da nesnelere karşılık gelmektedir?

İsim olan kavramları karşılık gelmektedir.

- Altı çizili kelimeler olmazsa bu kelimelerin karşıladığı varlık, kavram ya da nesnelere nasıl ifade edebilir, nasıl tanıyabilir ya da nasıl birbirinden ayırt edebiliriz? Açıklayınız.

İfade edemeyiz, tanıyamayız, birbirlerinden ayırt edemeyiz.

- Mavi renkli kelimeler hangi kelimelerin niteliklerini ve durumlarını belirtmektedir?

İsimlerin niteliklerini ve durumlarını belirtmektedir.

- Mavi renkle kelimeler olmadan bu kelimelerin niteliği ya da belirttiği kelimelerin özellikleri tam olarak anlaşılabilir mi? Niçin?

Anlaşılamaz. Çünkü onların özelliklerini belirten bir kelime yoktur.

- Mavi renkli kelimeler tek başına kullanıldığında altı çizili kelimeler gibi varlık ve kavramları karşılar mı?

Evet

b. Etkinliğin a kısmındaki altı çizili kelimeler birer isimdir. İsimler(adlar); canlı varlıkları, nesnelere, kavramları, duyguları, düşünceleri vb. karşılayan, onları anmaya ve birbirinden ayırmaya yarayan kelimelerdir. İsimler Türkçenin temel öğelerindedir.

Türkçemizde isimler varlıklara verilmesine göre özel isimler ve cins isimler olarak ikiye ayrılır. Tek bir kişiyi, varlığı ya da nesneyi karşılayan kelimeler özel isim; aynı türden varlıkların tümünü anlatan kelimeler de cins isimdir. Okuduğunuz şiirde geçen bulut, rüya, cüce, el, tuş, masal, zaman, kuş, çocuk gibi kelimeler cins isimdir. Okuduğunuz şiirde geçen İnternet kelimesi ise özel isimdir.

Siz de özel ve cins isimlere örnekler veriniz.

Özel isimler

Özel isimler: Atatürk, Ankara, Ahmet, Ankara

Cins isimler

Cins isimler: kalem, kağıt, bardak, takvim

Özel ve cins isimlerin olmadığı cümleler kurulabilir mi? Niçin? Açıklayınız.

Kurulabilir. İsim kullanmadan sadece fiil kullanarak cümle kurulabilir. Mesela; "Gidiyorum." bu cümlede özel veya cins isim kullanılmamıştır ama sadece fiil kullanılarak cümle kurulabilmiştir.

İsimler varlıkların sayısına göre tekil isimler, çoğul isimler ve topluluk isimleri olarak üçe ayrılır. Tekil isimler, sadece bir varlığı, kavramı ya da nesneyi karşılayan ve çoğul ekini (-lar, -ler) almayan isimlerdir. Örneğin, okuduğunuz metinde geçen gece ve cüce kelimeleri tekil isimdir.

Çoğul isimler birden çok varlık, nesne ve kavramı karşılayan isimlerdir. Bu isimler "-lar, -ler" çoğul ekini alır. Kuşlar, çocuklar, saatler gibi kelimeler çoğul isimdir. Topluluk isimleri ise çoğul eki almadan birden çok varlığı, kavramı ya da nesneyi karşılayan isimlerdir. Aile, sürü, ordu gibi kelimeler topluluk isimdir.

Siz de aşağıda istenenlere göre kutucuklara isimler yazınız.

Tekil İsim	Çoğul İsim	Topluluk İsmi
Tabak Saksı Çiçek	Tabaklar Saksılar Çiçekler	Orman Sürü Millet

Okuduğunuz şiirde şair, tekil ve çoğul isimleri kullanmadan duygu ve düşüncelerini bize iletebilir miydi? Açıklayınız.

İletebilirdi fakat doğru ve net olarak değil eksik olarak iletebilirdi.

İsimler, varlıkların oluşuna (niteliklerine) göre somut ve soyut isimler olarak da ikiye ayrılır. Bu ayırmada ölçü, varlıkların duyu organlarıyla algılanıp algılanamadıklarıdır. Duyu organlarından herhangi biriyle algılanabilen varlıklara verilen isimler somut isimlerdir. Duyu organlarının herhangi biriyle algılanamayan, var olduğu his ve düşünceyle bilinen kavramları karşılayan isimler ise soyut isimlerdir. Kardeş, insan, kuş, uçurtma, sakal, somut isimlere; kardeşlik, insanlık, öfke, anlayış, mutluluk ve soyut isimlere örnektir.

Siz de okuduğunuz metinden somut ve soyut isimlere örnekler bulunuz.

Somut isimler	Soyut isimler
Ağaç Su	Uyku Hayal

Somut ve soyut isimlerin olmadığı bir cümle kurabilir misiniz? Niçin?

Soyut isim kullanmadan da cümle kurulabilir. Ancak her duyguyu her düşünceyi ve her durumu ifade edemeyiz.

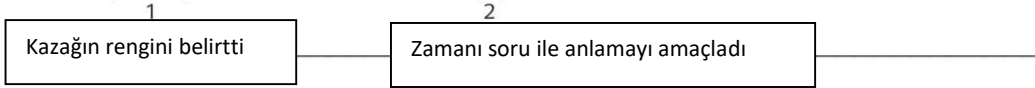
c. Etkinliğin a kısmındaki mavi renkli kelimeler birer sıfattır. Sıfatlar, isimlerin niteliklerini, durumlarını, sayılarını ve ölçülerini belirten kelimelerdir. Bu nedenle de sıfatlar yardımcı ve tamamlayıcı ögedirler. Söz gelimi, “el” kelimesi genel anlamda bir cins isimdir. Ama bütün ellerin aynı olduğunu söyleyemeyiz. Önüne getirilen her sıfatla elin durumu, şekli ve niteliği değişir. Nitekim okuduğunuz metinde geçen “minicik” sıfatı “el”in nasıl olduğunu, boyutunu bize anlatmıştır. Aynı şekilde aşağıdaki örnekleri inceleyiniz.

- minicik tuşlar → Tuşların boyutunu, şeklini anlatmıştır.
- beyaz at → Atın rengini belirtmiştir.
- güzel çocuk → Çocuğun niteliğini belirtmiştir.
- bir tebessüm → Tebessümü sayı olarak değil, belli belirsiz belirtmiştir.
- her gece → Gecenin sayısını kesin olarak değil, yaklaşık olarak belirtmiştir.
- hangi masal → Masalın niteliğini ya da niceliğini soru yoluyla öğrenmeyi amaçlamıştır.

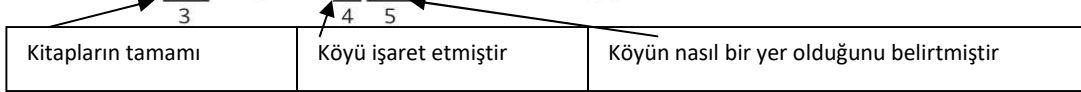
- üç masal → Masalların sayısını kesin olarak belirtmiştir.
- bu uçurtma → Uçurtmayı işaret yoluyla belirtmiştir.

Siz de verilen cümlelerdeki altı çizili sıfatların, isimleri nasıl nitelediğini ya da belirttiğini noktalı yerlere yazınız.

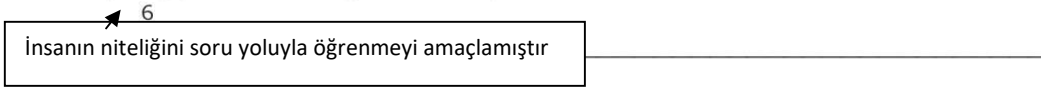
a. Kırmızı kazağımı yardım kolisine ne zaman koydun?

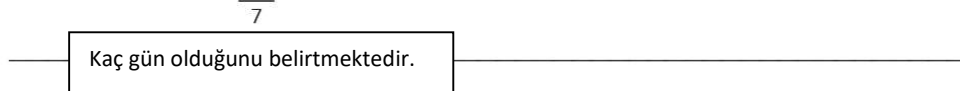
b. Ablam tüm kitaplarını bu şirin köy okuluna bağışladı.

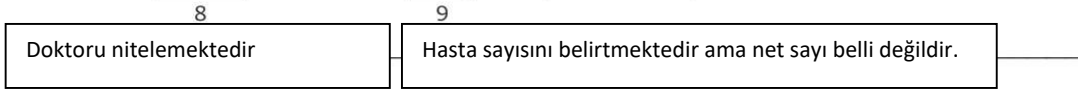
c. Hangi insan fakirlere yardım etmeyi sevmez?

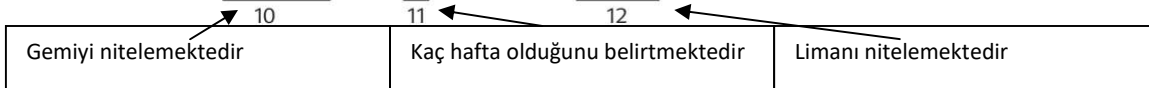
ç. O sözüne sadıktır, altı güne kadar mutlaka gelir.

d. Fedakâr doktorlarımız birkaç hastayı daha ameliyat ettiler.

e. Kocaman gemi, üç hafta sonra, yıkılmış limana ulaştı.

Sıfatlar, işlevleri ve anlamları bakımından iki gruba ayrılır: niteleme sıfatları, belirtme sıfatları. İsimleri çeşitli bakımlardan (renkleri, özellikleri, durumları vb.) niteleyen kelimeler niteleme sıfatlarıdır. İsimleri soru, sayı, gösterme ya da belirsizlik bakımından belirten kelimeler ise belirtme sıfatlarıdır. Buna göre yukarıdaki sıfatların numaralarını aşağıdaki kutucuklara yazınız.

Hiç sıfat kullanmadan hikâye, masal, şiir vb. bir metin oluşturulabilir mi? Niçin? Açıklayınız.

Hiç sıfat kullanmadan da cümle kurulabilir. Hikaye, masal, şiir, metin oluşturmak çok zordur. Çünkü her duyuguyu her düşüncüyü ve her durumu ifade edemeyiz. Yazdığımız hikaye, masal, şiir, metin ler çok yalın olur.

Aşağıdaki cümlelerde yer alan isim ve sıfatları belirleyiniz. Bu isim ve sıfatların buldukları cümlelerin (dolayısıyla metnin) anlamına nasıl bir katkı sağladığını açıklayınız.

Metindeki İsimler

- ses
- göz
- ağaçkakan
- baba
- ameliyat
- hasta
- oğul
- yuva
- sevgi
- arzu
- rüya
- gerçek
- kuşku
- oyun
- yüz
- gerçek
- çocukluk
- çocuk
- istek
- heyecan

(...)

Ne pahasına olursa olsun bitmeliydi bu. Onun için bekledi. Ve ses tekrar konuştu.

– Gözlerinizi yumun ve açın. Sen de genç ağaçkakan.

Her ikisi birden gözlerini yumdular ve açtılar. Baba, ağır bir ameliyattan sonra kendine gelen bir hasta gibi etrafına bakındı. Acaba başarmışlar mıydı?

Ah, evet, evet! Oğlu da yanında olduğu hâlde yuvalarındaydılar.

Oğlu, gözleri hâlâ yumuk olduğu hâlde karşısında dimdik duruyordu.

Ona sevgiyle baktı. Bu anın gerçekleşmesi için duyduğu arzu öylesine şiddetliydi ki rüya içinde başka bir rüyada gözlerini açtığını fark etmedi bile.

Her şey gerçekmiş gibi duruyordu şimdi.

Baba ağaçkakan, farkına varmadı ama yine de bir an kuşkulanır gibi oldu:

– Bir oyun olmasın sakın. Rüya hâlâ devam ediyor olmasın.

Yüzlerini oğuşturdu, gözlerini sıkı sıkı yumarak açtı.

Yo yo gerçekti. İşte oğlu hâlâ karşındaydı. Hem de neredeyse çocukluktan kurtulmuş olarak.

Ama ne de olsa bir çocuk bu. Eğitilmesi gerek.

Ona bütün bildiklerini bir anda öğretebilmek için büyük bir istek duydu. Heyecan içindeydi.

(...)

Cahit Zarifoğlu
Ağaçkakanlar

Metindeki Sıfatlar

- bu
- genç
- ağır
- bir
- yumuk
- bir

İsim ve Sıfatların Metnin Anlamına Olan Katkısı

İsimler olmadan metin anlatılamaz. Sıfatlar metinde kullanılan isimleri şekil, renk, durum, sayı bakımından betimlendirir. Böylece isimler genel durumuyla gözümüzde canlanır. Metnin anlamı daha açık hale gelir.

7. Etkinlik

“Bilgisayar oyunları ruh ve beden sağlığımızı nasıl etkiler?” sorusundan hareketle görüşlerinizi, yaptığınız araştırmada elde ettiğiniz bilgilerden yararlanarak açıklayınız. Konuşmanız sırasında aşağıdaki kelimelerin Türkçelerini kullanmaya özen gösteriniz.

avantaj	→ üstünlük	limit	→ sınır
cracker	→ sistem kırıcı	maksimum	→ en çok, en büyük
joy-stick	→ kumanda kolu	minimum	→ en az, en küçük
koordinasyon	→ eş güdüm	mouse	→ fare
multimedya	→ çoklu ortam	negatif	→ olumsuz
network	→ bilgisayar ağı	nickname	→ takma ad
off-line	→ çevrim dışı	on-line	→ çevrim içi
playmaker	→ oyun kurucu	play-off	→ üst küme
web	→ ağ	webmaster	→ ağ yöneticisi
kripto	→ saklı yazı		

Konuşmalarınızda bir önceki arkadaşınızın söylediklerinden hareketle konuya farklı bir bakış açısı getirmeye çalışınız.

8. Etkinlik

Aşağıda bir hikâyenin başı ve sonu verilmiştir. Verilenlerden yola çıkarak hikâyenin düğüm bölümünde neler yaşanmış olabileceğini tahmin ediniz. Hikâyenin düğüm bölümünü noktalı yerlere yazınız.

SEL SULARINDA

(...)

Sanıyorum yedi sekiz yaşlarındaydım. O yılın kışı, çok sert geçmişti. Hem çok yağmur yağmış hem yağın kar uzun süre kalkmamıştı. Her yer buz tutmuştu.

Bu kışın ilkbaharında, hangi aydı pek anımsamıyorum, bir gün derenin hışıldadığını duyduk. Bir gün önce çok yağmur yağmıştı.

– Dere taşar, çay coşar artık, diyordu herkes.

Gerçekten öyle oldu. İkinci vaktine doğru, azgın bir sel başladı. Tepelerden hışıldayarak gelen su, iki yandaki setlere vurarak daha büyük ses çıkarıyor, önüne ne gelirse alıp gidiyordu.

Kentimizde bir gelenek vardır. Sel geldiği zaman, herkes kıyılara toplanır, azgın suyu seyreder. O gün de öyle olmuştu. Yağmur ara verince kadınlar erkekli gruplar toplanmış, çağlayarak gelen sesi korkuyla izlemişlerdi. Biz yaramaz çocuklar, kalabalığın arasında durmuyor, bir yandan selin toprak renkli suyunu izlerken bir yandan da oyunlarımızı sürdürüyorduk.

Hikâyenin Serim Bölümü

Hep birlikte evimize gittik.

Ondan sonraki günlerde ne okula gidebildim ne de sokağa çıkabildim. Hem öksürüyor hem de sık sık titreyerek ateşler içinde kalıyordum. Babam, iki kez daha doktoru eve getirdi. Her yerimin ıslanması, hatta sularda on metre kadar sürüklenmem ciğerlerimi üşütmüştü.

Tam bir ay yattım.

Bir ay evde yattıktan sonra, dışarıya çıktığım zaman Vehbi'yle kumluğa gittik. Orada hiç kimse yoktu. Benim durumum, arkadaşlarıma ders olmuştu her hâlde.

Altları suların akışıyla oyulmuş kum balkonlarının üstünde tepinmek, kopan kum parçalarıyla kayıp gitmek, gerçekten çok güzeldi.

İbrahim Zeki Burdurlu

Anılardan Öyküler 1

Oynarken birden ayağım kaydı. Ben ne olduğunu anlamadan azgın suların içinde buluverdim kendimi. Suyun şiddeti ile bir girip bir çıkıyordum suların arasında. Sular beni hızlıca sürüklüyordu. Oradan biri beni görmüş olacak "Çocuk suya düştü!" diye bağırdı. Babam hemen nehrin aşağısına doğru fırladı. Nehrin üzerine doğru uzana bir dal parçasının üzerine çıkıp aşağı doğru sarktı. Ben babamı görünce var gücümle ellerimi yukarı kaldırdım. Tam ben dalın altından geçerken babam beni kollarımdan tutup yukarı çekti. Daldan indi. Beni hemen soydu, paltosuna sardı. Çok su yutmuştum, sürekli öksürüyordum.

GELECEK DERSE HAZIRLIK

- TV'den, Genel Ağ'dan oyuncak reklamları izleyiniz.
- En sevdiğiniz oyuncakçı sınıfa getiriniz.
- Büyüklerinize çocukken hangi oyuncaklarla oynadıklarını, oyuncakları nasıl temin ettiklerini sorunuz ve büyüklerinizin cevaplarını not ediniz.